

Linden: wachters bij Zelhemse kerk

De Zelhemse Lambertijkerk staat volop in het groen. Veel oude linden hebben nog ringen van de veemarkt.

door
Henk Harmsen

henk.harmsen@gelderlander.nl

ZELHEM – Knotlinden als groene aankleding langs twee zijden van de Zelhemse Lambertijkerk geven het dorpshart een authentieke aanblik. Met enkele kenners van oud-Zelhem op verkenning zien we dat aan de boomstammen nog de ijzeren ringen zitten van de vooroorlogse beestenmarkt. Door die ringen gingen dikke touwen, waaraan koeien en paarden dan werden vastgezet. Achter de kerk werden nog varkens verhandeld. Harry en Ellie Somsen, Sikke Postma en StAM-oprichter André Kaminski (Stichting Achterhoek weer Mooi) zijn enthousiast over de manier waarop dit kerkgebouw uit de middeleeuwen tot zijn recht blijft komen. Samen bekijken we ook de bijzondere bezinningstuin bij de kerk.

Op oude foto's is te zien hoe de linden, oorspronkelijk aan diverse wegen en aan de Burg. Rijpstraat aan weerskanten, hier al lang het dorpskarakter hebben bepaald. In de oorlog, toen de kerk zware schade opleefte, zullen er enkele bomen zijn gesneuveld, wat kan verklaren dat er wat jongere exemplaren tussen staan. Op foto's is ook te zien dat de bomen in de vorige eeuw zijn geknot, misschien om beter zicht op het torenuurwerk te houden, en dat ze later weer hoog uitgroeiden. De aanplant had plaats nadat in 1829 de nieuwe begraafplaats was aangelegd (aan de huidige Kerkhoflaan) en het oude kerkhof tot kerkplein werd. In plaatsen van meer dan duizend inwoners, zoals Zelhem toen, mocht – officieel

al vanaf 1808 – niet meer direct rond de kerk worden begraven. Na een herinrichting werden bij het vroegere kerkhof in 1847 een openbare school en in 1867 het gemeentehuis gebouwd. Op een oude kaart is te zien hoe

▶ Hart van Zelhem laat nog zien hoe een dorp ruim anderhalve eeuw geleden van groen werd voorzien

sinds de diepe middeleeuwen de wegen van alle kanten, als in een stervorm, naar de missiekapel van Ludger leidden. De Markt bij de kerk vormde vandaan een prachtige gesloten brink. Maar door de sloop van twee grote herbergen, Het Witte Paard aan de Ruurlose zijde en het Rode Hert aan de Doetinchemse kant, kreeg het snelverkeer dwars door de dorpskom in de vorige eeuw voorrang boven het karakter van een typisch brinkdorp. Als we de voormalige

■ Ellie Somsen (links), Sikke Postma en Harry Somsen bij de linden langs de kerkmuur aan de kant van de Burge-meester Rijpstraat. Foto Jan van den Brink

brink voorstellen als het tussensstreepje van een letter H, dan waren de andere strepen de Halseweg (Burg. Rijpstraat), Hengelseweg, de Stationsstraat en de Smidsstraat. De Lambertijkerk draagt uit- en inwendig de sporen van vele eeuwen. Binnen in het koor zit in de muur zelfs nog het vijftiende-eeuwse tabernakel, de afsluitbare bewaarplaats voor miskelk en

monstrans van vóór de reformatie. Tegen de toren leunden nog in de vorige eeuw het brandspuitenhok en de gevangenis. Het metselwerk van de kerkmuren is een lappendeken van steensoorten, met nog delen van het alleroudste materiaal, donkerbruine moerasijzersteen. De toren biedt een ruim uitzicht over de omgeving. In de oorlog was het een belangrijke observa-

tiepost. En het vergezicht vanuit de klokkengaten was handig: als er een begrafenisstoet over de oude Liekweg, de huidige Barinkweg, kwam werd de rouwklok geluid zodra die stoet bij het zogenaamde Lemkesbeumken was.

Bron: *Twaalf eeuwen Lambertijkerk*, Gerrijs Rijdsdorp. Dit is deel 29 in de serie landschapsmonumenten in Oost-Gelderland. achterhoekweermooi.nl